

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧОРТКІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПІДПРИЄМНИЦТВА І БІЗНЕСУ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧННІПБ ЗУНУ

Надія КУЛЬЧИЦЬКА

2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора з науково-педагогічної роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Гроші та кредит»
ступінь вищої освіти – бакалавр
галузь знань – 07 Управління та адміністрування
спеціальність – 072 Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма – Фінанси, банківська справа та страхування

кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін

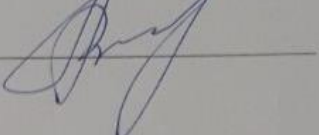
Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (семін.) (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)	Екз. (сем.)
Денна	2	3	28	28	3	8	53	120		3
Заочна	2	5-6	8	4	-	-	108	120		6

Чортків – ЗУНУ
2023

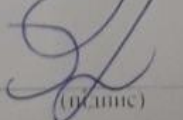
Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», затверджені Вченою радою ЗУНУ (протокол № 9 від 15.06.2022 р.).

Робочу програму склав(ла) к.е.н., доцент Бугель Ю.В.
(посада, вчене звання,
науковий ступінь та прізвище,
ім'я по батькові)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін (протокол № 1 від 28.08.2023 р.)

Завідувач кафедри Людмила ДЕРМАНСЬКА

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» (протокол № 1 від 30.08.2023 р.)

Керівник групи
забезпечення спеціальності Ольга КИРИЛЕНКО
(ПІБ)

Структура робочої програми навчальної дисципліни

«Гроші та кредит»

1. Опис дисципліни «Гроші та кредит»

Дисципліна „Гроші та кредит“	Галузь знань, напрям підготовки, професійна орієнтація, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів - 4	Галузь знань - 07 «Управління та адміністрування»	Нормативна дисципліна циклу професійної та практичної підготовки
Кількість залікових модулів - 4	Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Освітньо-професійна програма – Фінанси, банківська справа та страхування	Рік підготовки - 2 Семестр ДФН - 3 ЗФН – 5-6
Кількість змістових модулів - 2	Ступінь вищої освіти - бакалавр	Лекції ДФН - 28 год. ЗФН – 8 год. Практичні заняття ДФН - 28 год ЗФН – 4 год.
Загальна кількість годин 120 год.		Самостійна робота ДФН – 53 год. ЗФН – 108 год. Тренінг : ДФН- 8 год
Тижневих годин – 12 год., з них аудиторних – 4 год.		Вид підсумкового Контролю: ДФН 3 семестр - екзамен ЗФН 6 семестр - екзамен

2. Мета та завдання вивчення дисципліни «Гроші та кредит»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Формування системи базових знань з теорії грошей та кредиту, засвоєння закономірностей функціонування грошового ринку як теоретичної основи державної монетарної політики й розвитку банківської справи.

Предмет дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Гроші та кредит» є грошова і банківська системи як центральні ланки інфраструктури грошового ринку.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Завдання лекційних занять

Мета проведення лекцій полягає у наданні студентам необхідних теоретичних знань з проведення роботи у галузі кредитування. Завдання лекційних занять полягає у тому, щоб: відповідно до програмного курсу навчити студентів вирішувати питання пов'язані з організацією грошово - кредитного ринку в Україні;

- * допомагати студентам порівнювати вітчизняну практику функціонування грошей та кредиту з світовим досвідом;

- * сформувати у студентів цілісну систему теоретичних знань з курсу „Гроші та кредит”.

Завдання практичних занять

Мета проведення практичних занять полягає у тому, щоб глибше засвоїти та закріпити теоретичні знання, одержані на лекціях, виробити у студентів практичні навички роботи.

Завданнями проведення практичних занять є:

- * засвоєння студентами місця, значення та завдання дисципліни „Гроші та кредит” в системі загальноекономічних наук;

- * навчити використовувати поняття „гроші”, „кредит”, „грошовий ринок”, „процент” та ін. на практиці;

- * сприяти опрацюванню наукової літератури, науково - дослідній роботі та оформляти результати пошуку у вигляді рефератів, доповідей, виступів на науково - практичних конференціях;

- * допомагати глибше засвоїти теоретичні знання, отримані на лекціях.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

У результаті вивчення дисципліни та здійсненого аналізу специфіки професійної діяльності визначаємо такі **спеціальні компетентності**, необхідні для забезпечення якісної професійної компетентності:

Здатність опановувати та усвідомлювати інформацію щодо сучасного стану і тенденцій розвитку фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна

та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

Здатність використовувати базові знання і практичні навички у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку

Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення, володіти інформаційними технологіями у сфері фінансів, банківської справи та страхування

2.5. Передумови для вивчення дисципліни.

Передумовою для вивчення дисципліни «Гроші та кредит» були вивчення Політичної економіки, Мікроекономіки, Макроекономіки, Економіки і фінансів підприємств, Фінанси.

2.2. Програмні результати навчання:

В результаті вивчення курсу «Гроші та кредит» студенти повинні:

- вивчити поняття, структури, функцій, основних завдань і призначення грошового ринку як теоретико - методологічної бази державної монетарної політики;

- оволодіння методами проведення банківських операцій та надання банківських послуг, аналізу та менеджменту банківської діяльності;

- набуття вмінь та навичок використання міжнародного досвіду регулювання банківської діяльності та застосування інструментів при забезпеченні фінансової безпеки банків.

3. Програма дисципліни «Гроші та кредит»

Змістовий модуль 1. Гроші та грошовий обіг.

Тема 1. Сутність і функції грошей

Основні передумови та необхідність появи грошей. Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей. Поява грошей як об'єктивний наслідок розвитку товарного виробництва та обміну. Суть грошей як економічної категорії. Гроші як загальний еквівалент і абсолютно ліквідний актив. Портфельний підхід до визначення суті грошей. Гроші як особливий товар, мінова й споживча вартість грошей як товару. Основи розуміння грошей як нетовару. Зв'язок грошей з іншими економічними категоріями. Характеристика функцій грошей як проявів їхньої суті. Міра вартості. Засіб обігу. Засіб платежу. Засіб нагромадження. Світові гроші. Генезис функцій грошей в сучасних умовах. Розвиток форм грошей, що перебувають в обігу. Натурально-речові форми повноцінних грошей. Причини і механізм демонетизації золота. Знаки вартості. Паперові і кредитні гроші, їх спільні та відмінні риси. Сеньйораж. Різновидності сучасних кредитних грошей. Вартість грошей та способи її оцінки стосовно різних форм грошей в різні історичні періоди. Роль грошей у ринковій економіці. Якісний і кількісний аспекти впливу грошей на економічні і соціальні процеси.

Література: [3, с.12-15]; [8, с.13-30]; [9, с.8-25]

Тема 2. Основні теорії грошей

Металістична теорія грошей, її представники та особливості розуміння суті грошових відносин. Номіналістична теорія грошей, її походження та зв'язок із сучасною грошовою теорією та практикою організації грошового обігу. Класична кількісна теорія грошей. Економічні причини появи кількісного підходу до вивчення ролі грошей. Еволюція постулатів кількісної теорії. Неокласичний варіант розвитку кількісної теорії грошей. "Трансакційний варіант" І. Фішера. "Кембриджська версія" кількісної теорії. Внесок Дж.М. Кейнса і його послідовників у розвиток теорії грошей. Зміна акцентів щодо оцінки ролі держави в економічному регулюванні та механізмів грошового впливу на економіку. Сучасний монетаризм як альтернативний напрямок кількісної теорії. Внесок М. Фрідмена в розробку монетарної політики. Монетаристська версія кількісної теорії грошей і ділових циклів. Монетарне правило М.Фрідмена. Монетаризм у грошово-кредитній політиці промислово розвинутих країн. Грошово-кредитна політика України в перехідний період у світлі основних положень кейнсіанської, кількісної і монетаристської теорій.

Література: [3, с.22-35]; [6, с.67-100]; [8, с.186-196].

Тема 3. Грошовий обіг і грошова маса

Поняття грошового обігу як процесу руху грошей. Основні суб'єкти грошового обігу, особливості їх взаємодії в ринкових умовах господарювання.

Поняття грошового потоку та критерії класифікації цих потоків в залежності від характеру руху грошових коштів. Взаємозв'язок між окремими видами грошових потоків. Економічна основа та загальна схема організації грошового обігу. Структура грошового обігу за формою платіжних засобів. Готівковий та безготівковий сектори грошового обігу, їх взаємозв'язок та роль в сучасних умовах. Поняття грошової маси, що обслуговує грошовий обіг, її склад та фактори, що визначають її зміну. Грошові агрегати та грошова база, основні критерії їх класифікації. Поділ грошової маси на агрегати в Україні і в розвинутих країнах. Швидкість обігу грошей, фактори, що на неї впливають. Особливості та порядок розрахунку швидкості обігу грошей. Закон грошового обігу. Визначення кількості грошей, необхідних для обігу. Проблема монетизації валового внутрішнього продукту. Механізм грошової емісії. Первинна емісія центрального банку. Вторинна емісія депозитних грошей комерційних банків. Поняття грошового мультиплікатора.

Література: [1, с.32-45]; [6, с.125-150]; [11, с.68-109].

Тема 4. Грошовий ринок

Суть та особливості функціонування грошового ринку. Характеристика структури та основних інститутів грошового ринку. Ринок грошей і ринок капіталів. Особливості вияву на грошовому ринку основних ринкових ознак: попиту, пропозиції та ціни. Попит на гроші. Мотиви, що визначають попит на гроші у кейнсіанській теорії. Трансакційний, застережний та спекулятивний мотиви формування попиту на гроші, їх графічне відображення. Попит на гроші у монетаристській теорії. Фактори, що визначають зміну попиту на гроші. Пропозиція грошей. Суть та механізм формування пропозиції грошей, їх графічне відображення. Фактори, що визначають зміну пропозиції грошей. Роль банківської системи у формуванні пропозиції грошей. Рівновага на грошовому ринку та зміна процентної ставки. Графічна модель грошового ринку. Цілі грошово-кредитної політики центрального банку і рівновага на грошовому ринку.

Література: [3, с.67-93]; [4, с.83-107]; [11, с.110-146].

Тема 5. Грошові системи

Суть грошової системи, її призначення та місце в економічній системі країни. Характеристика основних елементів грошової системи, їх роль в організації грошового обігу. Основні типи грошових систем, їх еволюція. Системи обігу повноцінних (металевих) грошей. Біметалізм і його різновидності: системи паралельної, подвійної та “кульгаючої” валюти. Закон Коперника-Грешема і можливості його вияву в сучасних умовах. Монометалізм і його різновидності: мідний, срібний, золотий. Характеристика основних видів золотого стандарту: золотомонетний, золотозлитковий і золотодевізний. Системи обігу паперово-кредитних грошей. Основні риси сучасної грошової системи ринкового типу. Особливості створення грошової системи України. Історичні етапи процесу запровадження національної валюти в Україні і розбудови власного емісійного механізму. Державне регулювання грошової сфери. Центральний банк як головний орган державного регулювання грошового обігу. Грошово-кредитна політика центрального банку, її цілі та

інструменти. Стратегічні і тактичні цілі монетарної політики. Експансіоністська та рестрикційна грошово-кредитна політика. Характеристика основних інструментів грошово-кредитного регулювання і впливу на грошовий обіг: операції на відкритому ринку, мінімальні обов'язкові резерви, політика облікової ставки.

Література: [8, с.102-115]; [11, с.147-163].

Тема 6. Інфляція і грошові реформи

Поняття інфляції, її основні форми прояву та закономірності розвитку інфляційних процесів. Кількісні способи оцінки темпів інфляції: розрахунок основних видів індексів цін. Види інфляції: повзуча, галопуюча, гіперінфляція. Основні причини інфляції. Інфляція попиту. Інфляція витрат. Імпортована інфляція. Монетаристські та кейнсіанські підходи до визначення причин інфляції. Вплив інфляції на економіку і соціальну сферу. Антиінфляційна політика держави. Дефляційна політика і політика доходів. Способи подолання соціальних наслідків інфляції. Особливості інфляційних процесів в Україні. Антиінфляційна політика Національного банку України в перехідний період. Основні аспекти фінансової стабілізації. Грошові реформи: поняття, цілі та види грошових реформ. Основні способи проведення грошових реформ. Повні і часткові реформи. Механізм реалізації грошової реформи в Україні.

Література: [6, с.195-244]; [8, с.121-140]; [11, с.168-200].

Змістовий модуль 2.

Кредит у ринковій економіці та посередники грошового ринку

Тема 7. Сутність і функції кредиту

Необхідність кредиту. Загальні передумови формування кредитних відносин. Економічні фактори, що визначають розвиток кредитних відносин у різних галузях господарства. Суть кредиту як економічної категорії. Суб'єкти кредитних відносин, особливості їх взаємодії. Закономірності руху кредиту: поверненість та збереження позиченої вартості позичальником. Зв'язок кредиту з іншими економічними категоріями. Форми та види кредиту, їх класифікація, взаємозалежність та взаємозв'язок. Товарна і грошова форми кредиту. Банківський, державний, комерційний, споживчий і міжнародний кредит як основні види кредиту. Еволюція форм і видів кредиту в міру розвитку суспільного виробництва. Принципи організації кредитних відносин, їх значення в сучасних умовах: строковість, поверненість, платність, цільове використання, забезпеченість. Поняття функцій кредиту як проявів його суті: перерозподільча, контрольна, економії витрат обігу. Основні напрямки вияву ролі кредиту в економіці. Економічні межі кредиту. Позичковий процент. Суть процента за кредит та основні способи його розрахунку. Фактори, що впливають на зміну позичкового процента. Основні теоретичні концепції кредиту. Базові положення і порівняльна характеристика натуралістичної та капіталотворчої теорій. Розвиток кредитних відносин у перехідній економіці України. Критерії відповідності кредитних відносин суспільним потребам.

Література: [2, с.87-103]; [9, с.91-125]; [10, с.77-98].

Тема 8. Кредитні системи

Поняття та необхідність кредитної системи, основні підходи до її визначення. Призначення та види фінансового посередництва в економіці. Складові елементи кредитної системи та їх загальна характеристика. Поняття банківської системи. Економічна суть банку та його функції. Види банків. Необхідність поєднання банків у систему. Основи організації банківської діяльності. Становлення, особливості побудови та розвиток банківської системи України. Центральні банки, їх походження, статус, види та призначення. Основні функції центрального банку: емісійна, банк банків, банк уряду, провідник монетарної політики. Особливості функціонування Національного банку України. Комерційні банки, їх походження, види, правові основи організації. Банки універсальні та спеціалізовані. Операції комерційних банків, їх класифікація та загальна характеристика. Пасивні операції банків. Активні банківські операції. Комісійно-посередницькі операції банків. Особливості формування системи комерційних банків в Україні. Спеціалізовані небанківські фінансово-кредитні установи, їх відмінності від банків, економічне призначення, види, функції та роль в економіці і на грошовому ринку. Страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні фонди, ломбарди, кредитні спілки, лізингові і факторингові компанії. Спеціалізовані фінансово-кредитні установи в Україні. Стійкість банківської системи та механізм її забезпечення. Основні ризики банківської діяльності та методи їх мінімізації в ринкових умовах.

Література: [2, с.117-133]; [6, с.333-440]; [11, с.235-304].

Тема 9. Міжнародні валютно-кредитні відносини

Поняття валюти. Призначення й сфера використання валюти. Види валюти: національна, іноземна, колективна. Суть і види валютних відносин. Поняття, види та основні елементи валютної системи. Національна, міжнародна та світова валютні системи. Історичний розвиток світової валютної системи. Валютна система України. Валютний курс та конвертованість валют. Суть, основи формування і види валютного курсу. Фактори, що впливають на динаміку валютного курсу. Валютно-курсова політика центрального банку. Поняття, значення й механізм забезпечення конвертованості валют. Валютний ринок: суть та основи функціонування. Об'єкти та суб'єкти валютного ринку. Роль банків на валютному ринку. Фактори, що впливають на кон'юнктуру валютного ринку. Міжнародні ринки грошей та капіталів. Платіжний баланс як статистичне відображення зовнішньоекономічних зв'язків країни. Структура платіжного балансу та фактори, що визначають його сальдо. Міжнародні розрахункові операції. Порядок, форми та основні умови здійснення міжнародних розрахунків. Міжнародні кредитні відносини. Валютно-фінансові і платіжні умови міжнародного кредиту. Форми кредитування зовнішньоекономічних операцій. Міжнародні валютно-кредитні організації, їх види, особливості створення та основні функції у світовій валютній системі. Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, регіональні міжнародні валютно-кредитні організації.

Література: [8, с.312-328]; [11, с.413-435].

4. Структура залікового кредиту дисципліни «Гроші та кредит»

Денна форма навчання

	Кількість годин					
	Лекції	Практичні заняття	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Тренінг	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Основи теорії грошей, організації грошового обігу та грошового ринку						
ТЕМА 1. Сутність і функції грошей	2	2	0,5	6	-	Реферати, доповіді
ТЕМА 2. Основні теорії грошей	2	2	0,5	6	1	Тестування
ТЕМА 3. Грошовий обіг і грошова маса	4	4	0,5	6	1	Презентації, доповіді
ТЕМА 4. Грошовий ринок	4	4	0,5	6	1	Доповіді, дискусії
Змістовий модуль 2. Кредит у ринковій економіці та посередники грошового ринку						
ТЕМА 5. Грошові системи	4	4	0,5	6	1	Ділові ігри, дискусії
ТЕМА 6. Інфляція і грошові реформи	4	4	-	6	1	Презентації, дискусії
Тема 7. Сутність і функції кредиту	2	2	-	6	1	Ділові ігри, дискусії
ТЕМА 8. Кредитні системи	4	4	0,5	6	1	Кейси тестування
ТЕМА 9. Міжнародні валютно-кредитні відносини	2	2	-	5	1	Презентації, доповіді, тестування
Разом	28	28	3	53	8	

Заочна форма навчання

	Кількість годин				Контрольні заходи
	Лекції	Практичні заняття	Індивідуальна робота	Самостійна робота	
Змістовий модуль 1. Основи теорії грошей, організації грошового обігу та грошового ринку					
ТЕМА 1. Сутність і функції грошей	0,5	-	-	12	Тестування
ТЕМА 2. Основні теорії грошей	0,5	0,5	-	12	Тестування
ТЕМА 3. Грошовий обіг і грошова маса	1	0,5	-	12	Тестування
ТЕМА 4. Грошовий ринок	1	0,5	-	12	Тестування
Змістовий модуль 2. Кредит у ринковій економіці та посередники грошового ринку					
ТЕМА 5. Грошові системи	1	0,5	-	12	Тестування
ТЕМА 6. Інфляція і грошові реформи	1	0,5	-	12	Тестування
Тема 7. Сутність і функції кредиту	1	0,5	-	12	Тестування
ТЕМА 8. Кредитні системи	1	0,5	-	12	Тестування
ТЕМА 9. Міжнародні валютно-кредитні відносини	1	0,5	-	12	Тестування
Разом	8	4	-	108	

5. Тематика практичних занять

Тема 1. Сутність і функції грошей

Мета вивчення теми: В ході вивчення теми необхідно засвоїти сутність, функції, основні концепції походження грошей, а також визначити необхідність та роль грошей в економіці.

План практичного заняття

1. Походження грошей. Роль держави у творенні грошей.
2. Суть грошей як загального еквівалента і абсолютно ліквідного активу. Загальна характеристика функцій грошей.
3. Форми грошей та їхня еволюція. Демонетизація золота. Еволюція кредитних грошей.
4. Гроші як гроші і гроші як капітал. Значення грошей як засобу обігу, платежу та нагромадження.
5. Вартість грошей. Ціна грошей як капіталу: вартість зберігання грошей та відсоток.
6. Функції грошей. Функція міри вартості. Ціна як грошове вираження вартості товарів.
7. Функція засобу обігу. Функція засобу платежу. їхня сутність, сфери використання, відмінності.
8. Світові гроші. Взаємозв'язок функцій та вплив на них зміни вартості грошей.
9. Роль грошей як інструмента регулювання економіки. Гроші в перехідній економіці України.

Теми рефератів

1. Світові гроші. Генезис золота як світових грошей.
2. Монети в давнину.
3. Електронні гроші в Україні.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Яке з наведених нижче визначень найбільш повно й точно виражає суть грошей:

- а) гроші - це міра вартості;
- б) гроші - це абстрактно-ліквідний актив;
- в) гроші - це знаряддя обміну;
- г) гроші - це загальний еквівалент;
- д) гроші - це речова форма суспільних відносин;
- є) гроші - це все те, що використовується як гроші?

2. При якій формі вартості одного товару, який знаходиться у відносній формі, протистойть безліч товарів-еквівалентів:

- а) проста;
- б) розгорнута;
- в) загальна;
- г) грошова?

3. Вкажіть, в якій функції виступають гроші при купівлі товару в кредит:

- а) міри вартості;
- б) засобу платежу;
- в) засобу обігу;
- г) засобу нагромадження.

4. Назвіть теорію походження грошей як результат угоди між людьми:

- а) еволюційна;
- б) раціоналістична;
- в) натуралістична.

5. При оплаті товарів гроші виконують функцію:

- а) засобу обігу;
- б) світових грошей;
- в) міри вартості;
- г) засобу нагромадження.

6. Доповнити функції грошей :

- а) міра вартості;
- б) засіб платежу;
- в) засіб обігу.

7. Сферою використання грошей у функції міри вартості є:

- а) встановлення цін на товари;
- б) облік живої праці, втіленої в товарі;
- в) контроль за станом торгового обігу;
- г) нагромадження засобів населенням у вигляді внесків в банку.

8. У якій функції, гроші використовуються для фінансування капітальних вкладень:

- а) міра вартості;
- б) засіб обігу;
- в) засіб платежу;
- г) засіб нагромадження?

9. Вкажіть, в якій функції використовуються гроші при нарахуванні заробітної плати:

- а) міра вартості;
- б) засіб обігу;
- в) засіб платежу;
- г) засіб нагромадження?

10. При якій формі вартості роль загального еквіваленту закріплена за одним товаром:

- а) розгорнута;
- б) загальна;
- в) грошова;
- г) проста?

Література: [3, с.12-15]; [8, с.13-30]; [9, с.8-25]

Тема2. Грошовий оборот і грошова маса

Мета вивчення теми: В ході вивчення теми необхідно засвоїти сутність та економічні основи грошового обігу; показники обсягу та структури грошової маси, показники вимірювання швидкості обігу грошей, а також вміти проводити аналіз обсягу та структури грошової маси та визначати швидкість обігу грошей.

План практичного заняття

1. Поняття про грошовий оборот, його економічна основа, основні суб'єкти та ринки, які він обслуговує.

2. Структура грошового обороту за формою платіжних засобів та економічним змістом. Характеристика грошового обігу як складової грошового обороту.

3. Поняття та складові маси грошей, що обслуговують грошовий оборот. Базові гроші та грошові агрегати.

4. Швидкість обігу грошей та фактори, що її визначають. Розрахунок швидкості обігу.

5. Вплив швидкості обігу на масу та стабільність грошей. Механізм забезпечення стабільності грошей.

6. Суть та вимоги закону кількості грошей, необхідних для обороту. Монетизація ВВП.

7. Сучасні засоби платежу, які обслуговують грошовий оборот, їх економічні відмінності.

Теми рефератів

1. Грошовий оборот та грошові потоки в Україні.

2. Основні ринки, що взаємопов'язуються грошовим оборотом.

3. Закон кількості грошей, необхідної для обігу та використання їх вимог в Україні.

Тестові завдання

1. Грошовий оборот — це:

- а) процес безперервного руху засобів платежу в країні;
- б) створення готівкових грошей;
- в) створення безготівкових грошей;
- г) кругообіг сукупного індивідуального капіталу.

2. Сектор грошового обігу характеризується:

- а) еквівалентним зворотним рухом грошей;
- б) еквівалентним безповоротним рухом грошей;
- в) нееквівалентним безповоротним рухом грошей.

3. Фінансовий сектор характеризується:

- а) безповоротним нееквівалентним рухом грошей;
- б) зворотним нееквівалентним рухом грошей;
- в) безповоротним еквівалентним рухом грошей.

4. Кредитний сектор характеризується:

- а) еквівалентним безповоротним рухом грошей;
- б) еквівалентним зворотним платним рухом грошей;
- в) нееквівалентним зворотним платним рухом грошей.

5. Безготівковий і готівковий грошовий обіг існують незалежно один від одного:

- а) так;
- б) ні.

6. *Грошова маса характеризується такими ознаками:*

- а) це - сукупність грошей суб'єктів господарювання на підприємствах;
- б) це - сукупність залишків грошей у всіх формах, які знаходяться у розпорядженні суб'єктів грошового обороту в певний момент;
- в) це - гроші комерційних банків на їх рахунках в НБУ;
- г) це - золотовалютні резерви країни.

7. *Грошові агрегати будуються на основі таких принципів:*

- а) шляхом приєднання до попередніх величин нових грошових компонентів, що характеризуються більшою ліквідністю;
- б) шляхом приєднання до попередніх величин нових грошових компонентів, що характеризуються меншою ліквідністю;
- в) кожен грошовий агрегат містить окремі грошові компоненти.

8. *Грошовий агрегат M1 включає:*

- а) M2+ строкові депозити;
- б) M0 + депозити до запитання;
- в) M0 + M2.

9. *Грошовий агрегат M2 включає:*

- а) M1+ строкові депозити;
- б) M1+ кошти клієнтів за трастовими операціями банків;
- в) M2+ готівка поза банками.

10. *Грошова база – це гроші, які не беруть участі в кредитному обороті та грошовому обігу:*

- а) так;
- б) ні.

Література: [1, с.32-45]; [6, с.125-150]; [11, с.68-109].

Тема 3. Грошовий ринок

Мета вивчення теми: В ході вивчення теми необхідно засвоїти сутність та особливості функціонування грошового ринку, економічний зміст попиту на гроші та грошової пропозиції, а також вміти проводити їх.

План практичного заняття

1. Сутність та особливості функціонування грошового ринку
2. Інституційна модель грошового ринку
3. Структура грошового ринку
4. Попит на гроші
5. Пропозиція грошей
6. Модель грошового ринку.
7. Рівновага на грошовому ринку та процент

Тестові завдання

1. *На грошовому ринку здійснюється:*

- а) купівля та продаж цінних паперів;
- б) купівля та продаж грошей;
- в) купівля та продаж природних ресурсів.

2. *На грошовому ринку відбувається операція:*

- а) передача грошей у чуже розпорядження;
- б) обмін грошей на реальне благо;
- в) купівля-продаж товарної вартості.

3. Метою переміщення грошей на грошовому ринку є:

- а) одержання товару;
- б) одержання додаткового доходу;

4. Покупець на грошовому ринку має намір:

- а) одержати дохід від розширення комерційної діяльності;
- б) одержати відповідний товар;
- в) одержати процентний дохід.

5. Механізм купівлі-продажу на грошовому ринку забезпечується:

- а) ніяк не забезпечується;
- б) борговими і не борговими зобов'язаннями;
- в) грошима.

6. Зобов'язання з надання права участі в управлінні діяльністю покупця грошей та в його доходах забезпечується:

- а) не борговими зобов'язаннями;
- б) борговими зобов'язаннями.

7. Не боргові зобов'язання мають форму це:

- а) векселів;
- б) акредитивів;
- в) акцій.

8. До боргових відносять зобов'язання, за якими:

- а) покупець грошей зобов'язується повернути продавцеві одержану суму з процентами;
- б) покупець грошей не повертає продавцеві одержану суму з процентами;
- в) продавець бере участь в управлінні доходами покупця.

9. Банки здійснюють відносини з клієнтами на основі:

- а) позичкових угод;
- б) угод страхування;
- в) угод купівлі-продажу товарно-матеріальних цінностей.

10. За допомогою цінних паперів реалізуються:

- а) прямі відносини банків з клієнтами;
- б) непрямі відносини банків з клієнтами.

Література: [3, с.67-93]; [4, с.83-107]; [11, с.110-146].

Тема 4. Грошові системи

Мета вивчення теми: В ході вивчення теми необхідно засвоїти сутність та грошової системи та її елементи, основні типи грошових систем та методи державного регулювання грошового обігу.

План практичного заняття

1. Сутність, призначення та структура грошової системи
2. Види грошових систем та їх еволюція
3. Створення і розвиток грошової системи України
4. Державне регулювання грошового обороту і місце в ньому фіскально-бюджетної та грошово-кредитної політики
5. Грошово-кредитна політика, її цілі та інструменти

6. Монетизація бюджетного дефіциту та валового внутрішнього продукту в Україні

Тестові завдання

1. Які із перелічених грошово-кредитної політики належать до тактичних:

- а) забезпечення стабільності національних грошей;
- б) підтримання високого рівня зайнятості;
- в) зміна грошової маси, тобто кількості грошей в обігу;
- г) зміна процентних ставок, тобто ринкової норми процента
- д) вірні відповіді а), б), в), г);
- ж) вірні відповіді а), б).

2. Які із перелічених характеристик відносяться до грошової системи України:

- а) неринкова грошова система;
- б) система металевого обігу;
- в) замкнута грошова система;
- г) відкрита грошова система;
- д) ринкова грошова система;
- ж) система паперово-кредитного обігу.

3. Якою є грошова система України:

- а) система паперово-кредитного обігу;
- б) ринкова грошова система;
- в) система металевого обігу;
- г) відкрита грошова система;
- д) замкнута грошова система;
- ж) неринкова грошова система.

4. За яких умов при вторинній емісії купівельна спроможність гривні буде збільшуватися:

- а) за умов спаду виробництва;
- б) за умов зростання випуску товарів вітчизняного виробництва;
- в) за умов стабільного товаровиробництва.

5. Які умови вплинуть на зростання купівельної спроможності гривні при вторинній емісії:

- а) умови стабільного товаровиробництва;
- б) умови зростання випуску товарів вітчизняного виробництва;
- в) умови зростання випуску товарів іноземного виробництва;
- г) умови спаду виробництва.

6. Яке із наведених тверджень, на вашу думку, є правильним:

- а) гривня - це банківський білет;
- б) гривня - це скарбничий білет;
- в) наведені вище обидва твердження не вірні;
- г) наведені вище обидва твердження вірні.

7. Яке із наведених співвідношень готівкових і безготівкових грошей вважається найоптимальнішим:

- а) готівкова маса грошей перевищує безготівкову;
- б) готівкова маса грошей дорівнює кількості безготівкових грошей;
- в) гроші у безготівковій формі перевищують масу готівки.

8. Яке співвідношення готівкових і безготівкових грошей вважається найоптимальнішим:

- а) безготівкова маса грошей перевищує готівкову;
- б) безготівкова маса грошей дорівнює кількості готівки;
- в) гроші у готівковій формі перевищують масу безготівкових грошей.

9. Банківська система створює гроші надаючи кредити, в результаті грошова маса:

- а) збільшиться на величину загальної суми депозитів;
- б) збільшиться на величину, меншу від загальної суми депозитів;
- в) збільшиться на величину, більшу від загальної суми депозитів;
- г) зменшиться на величину загальної суми депозитів;
- д) залишиться без змін.

10. В результаті здійснення вторинної емісії, грошова маса:

- а) залишиться без змін;
- б) зменшиться на величину загальної суми депозитів;
- в) збільшиться на величину, більшу від загальної суми депозитів;
- г) збільшиться на величину загальної суми депозитів;
- д) збільшиться на величину, меншу від загальної суми депозитів.

Література: [8, с.102-115]; [11, с.147-163].

Тема 5. Інфляція і грошові реформи

Мета вивчення теми: В ході вивчення теми необхідно засвоїти сутність, причини та соціально-економічні наслідки інфляції, сутність та види грошових реформ, а також вміти вимірювати інфляцію та проводити аналіз наслідків економічних реформ.

План практичного заняття

1. Сутність, види та закономірності розвитку інфляції
2. Причини інфляції
3. Економічні та соціальні наслідки інфляції
4. Державне регулювання інфляції
5. Особливості інфляції в Україні
6. Сутність та види грошових реформ
7. Особливості проведення грошової реформи в Україні

Тестові завдання

1. Знайдіть правильний варіант зовнішнього вияву інфляції:

- а) зростання цін на товари та послуги; падіння курсу національної валюти; поглиблення товарного дефіциту;
- б) падіння цін на товари та послуги; падіння курсу національної валюти; поглиблення товарного дефіциту;
- в) зростання цін на товари та послуги; зростання курсу національної валюти; поглиблення товарного дефіциту;
- г) зростання цін на товари та послуги; падіння курсу національної валюти; зменшення товарного дефіциту.

2. *Грошова реформа — це:*

- а) часткова перебудова грошової системи держави;
- б) повна перебудова грошової системи держави;
- в) емісія державою нових грошових знаків;
- г) оголошення державою знецінених паперових грошей недійсними;
- д) викуп знецінених грошових знаків державою;
- е) нагромадження золотовалютних і матеріальних резервів;
- є) припинення зростання грошової маси в обігу;
- ж) оздоровлення державних фінансів;
- з) збалансування грошового ринку;
- и) раціоналізація структури виробництва у державі.

3. *Знайдіть правильну відповідь на питання «Що таке інфляція?»:*

- а) перевищення витрат бюджету над доходами;
- б) зростання цін на товари та послуги;
- в) економія бюджетних коштів порівняно з затвердженими витратами;
- г) знецінення золотих та срібних монет;
- д) знецінення паперових грошей;
- е) зниження ринкової ціни облігації;
- є) зниження відсоткових ставок за кредит.

4. *Які фактори, згідно рівняння обміну Фішера, впливають на рівень інфляції:*

- а) швидкість обігу грошей;
- б) кількість вироблених товарів та наданих послуг;
- в) політична ситуація в країні;
- г) обсяг грошової маси;
- д) кон'юнктура ринку.

5. *За допомогою якого показника найчастіше вимірюють інфляцію:*

- а) грошово-кредитний мультиплікатор;
- б) індекс цін;
- в) грошовий агрегат;
- г) грошова маса;
- д) валютний курс.

6. *Скільки стадій проходить інфляційний процес:*

- а) одну;
- б) дві;
- в) три;
- г) чотири.

7. *Які із наведених видів грошових реформ доцільно проводити за умов високого рівня інфляції:*

- а) девальвацію;
- б) ревальвацію;
- в) нуліфікацію;
- г) одномоментну грошову реформу;
- д) реформу з деномінацією грошового обігу;
- е) грошову реформу конфіскаційного характеру;
- є) формального типу.

8. Представники яких теорій найбільш лояльно відносяться до інфляційних процесів:

- а) сучасний монетаризм;
- б) кейнсіанська теорія;
- в) теорія раціональних очікувань;
- г) теорія економіки пропозиції;
- д) некейнсіанська теорія.

9. Інфляція, яка супроводжується спадом виробництва і високим рівнем безробіття, - це:

- а) інфляція попиту;
- б) інфляція витрат;
- в) стагфляція;
- г) стагнація;
- д) гіперінфляція.

Література: [6, с.195-244]; [8, с.121-140]; [11, с.168-200].

Тема 6. Основні теорії грошей

Мета вивчення теми: В ході вивчення теми необхідно засвоїти сутність та особливості кількісної теорії грошей, а також сутність сучасного монетаризму, а також знати особливості грошово-кредитної політики в Україні

План практичного заняття

1. Класична кількісна теорія грошей
2. Неокласичний варіант кількісної теорії грошей
3. Внесок Дж. М. Кейнса у розвиток кількісної теорії грошей
4. Сучасний монетаризм як напрям розвитку кількісної теорії
5. Сучасний кейнсіансько-неокласичний синтез у теорії грошей
6. Грошово-кредитна політика України в перехідний період у світлі монетаристської теорії

Тестові завдання

1. Назвіть теорію грошей, якій притаманні наступні положення:

- а) золото і срібло є грошима за своєю природою;
- б) головною функцією грошей є засіб нагромадження скарбів;
- в) джерелом багатства суспільства є зовнішня торгівля.

2. Яка теорія грошей стверджує, що:

- а) рівень цін залежить від кількості грошей в обігу;
- б) ціни змінюються пропорційно зміні кількості грошей;
- в) вартість грошей є умовною і формується лише в процесі обміну.

3. Із перерахованих ознак виберіть ті, що характеризують теорію грошей І.Фішера:

- а) рівень цін прямо пропорційний кількості грошей в обігу і швидкості обігу грошей;
- б) вартість грошей не залежить від вмісту золота, а визначається лише найменуванням;
- в) грошово-кредитна система потребує державного регулювання через формування інвестиційного попиту;
- г) рівень цін обернено пропорційний обсягу торгівлі, здійсненому за допомогою

грошей;

д) основною причиною розбалансованості економіки є занадто активне втручання держави.

4. Із перерахованих ознак виберіть ті, що характеризують кількісну теорію грошей Д.Юма:

а) ринковій економіці притаманний механізм саморегуляції;

б) подвоєння кількості грошей призводить до подвоєння абсолютного рівня цін;

в) ціни залежать від кількості грошей;

г) гроші виконують функцію міри вартості, засобу обігу, засобу платежу та засобу нагромадження;

д) економіка держави не в змозі функціонувати без активного втручання держави.

5. Назвіть теорію грошей, якій притаманні такі трактування функцій грошей:

а) функція міри вартості заперечується і ототожнюється з масштабом цін;

б) провідна роль відводиться функції засобу обігу.

6. Якій теорії грошей притаманні такі положення:

а) причини негативних явищ в економіці - у помилках грошової політики;

б) провідна роль у регулюванні економіки належить політиці стабільних грошей;

в) контроль над інфляцією – основне завдання економічної політики.

6. Визначте теоретичну концепцію за такими положеннями:

а) гроші – ідеальні рахункові одиниці, умовні знаки, які створюються державою;

б) вартість грошей визначається їх номіналом;

в) гроші самі по собі не мають ніякої внутрішньої вартості.

7. Із перерахованих ознак виберіть ті, що характеризують погляди Дж.Кейнса на теорію грошей:

а) подвоєння кількості грошей призводить до подвоєння абсолютного рівня цін;

б) гроші — один з важливих факторів формування інвестиційного попиту;

в) суттєву важливість гроші набувають лише в теорії процента;

г) в основу функціонування грошово-кредитних відносин закладена система саморегуляції;

д) стабільність грошової сфери можлива лише в умовах функціонування повноцінних грошей.

8. Назвіть теорію грошей, яка розвинулася у першій третині нашого століття і була покладена в основу принципів державного регулювання економіки:

а) класична кількісна теорія;

б) неокласична теорія;

в) кейнсіанська теорія;

г) монетаристська теорія.

9. Які із наведених ознак притаманні вченню монетаристів:

а) рівень цін залежить від кількості грошей в обігу, а також швидкості обігу;

б) гроші - один з важливих факторів формування інвестиційного попиту;

в) головна причина негативних процесів в економіці – диспропорції у коливанні грошової маси;

г) головний напрям державного впливу - від грошей до ділової активності.

10. Головним змістом монетаристської політики є:

- а) структурна перебудова системи державного регулювання господарських процесів;
- б) введення жорсткого правила поведінки для держави в грошовій справі;
- в) держава у своїй політиці повинна орієнтуватися не на поточні проблеми, а на перспективні.

Література: [3, с.22-35]; [6, с.67-100]; [8, с.186-196].

Тема 7. Сутність та функції кредиту

Мета вивчення теми: В ході вивчення теми необхідно засвоїти сутність, функції та роль кредиту у ринковій економіці, сутність позичкового процента, а також вміти визначати норму позичкового процента

План практичного заняття

1. Сутність та структура кредиту
2. Форми, види та функції кредиту
3. Характеристика основних видів кредиту
4. Економічні межі кредиту.
5. Позичковий процент
6. Роль кредиту в розвитку економіки
7. Розвиток кредитних відносин в Україні в перехідний період

Тестові завдання

1. Економічною основою, на якій виникають і розвиваються кредитні відносини є:

- а) сільськогосподарське виробництво;
- б) сфера надання послуг;
- в) товарне виробництво й обіг;
- г) промислове виробництво.

2. Найпростішою формою кредитних відносин на першому етапі становлення товарного виробництва та обміну був:

- а) лихварський кредит;
- б) комерційний кредит;
- в) споживчий кредит;
- г) ломбардний кредит.

3. Об'єктивна необхідність кредиту обумовлена існуючими в суспільстві економічними відносинами, котрі визначають протиріччя, при якому:

- а) у одних суб'єктів ринку нагромаджуються вільні грошові кошти, що тимчасово не використовуються, а в інших суб'єктів у різних секторах економіки відчувається потреба у додаткових ресурсах;
- б) у одних суб'єктів ринку завжди присутні грошові кошти, а в інших відчувається сезонна потреба у додаткових грошових коштах;
- в) всі суб'єкти ринку нагромаджують вільні грошові кошти, що тимчасово не використовуються.

4. Слово «кредит» походить від латинського «creditum», що означає:

- а) позика;
- б) довіряю;
- в) гроші;

г) виплата.

5. До суб'єктів кредиту відносять:

- а) гроші;
- б) товар;
- в) кредитор;
- г) позичальник.

6. До об'єктів кредиту відносять :

- а) гроші;
- б) товар;
- в) кредитор;
- г) позичальник.

7. Економічний суб'єкт, що надає кредит у грошовій, натуральній чи гарантійній формі іншому економічному суб'єкту – це:

- а) позичальник;
- б) боржник;
- в) кредитор;
- г) гарант.

8. Економічний суб'єкт, що отримує в тимчасове користування вільні кошти інших осіб на певних умовах – це:

- а) кредитор;
- б) довіритель;
- в) позичальник;
- г) гарант.

9. Джерелами надання кредиту можуть бути:

- а) власні матеріальні і грошові ресурси кредитора;
- б) кошти залучені кредитором в інших суб'єктів ринку;
- в) власні кошти позичальників;
- г) спільна власність кредиторів і позичальників.

10. Ресурси кредитора, які передаються у користування іншим суб'єктам ринку:

- а) залишаються його власністю;
- б) переходять у власність позичальника;
- в) переходять у тимчасову власність позичальника;
- г) переходять у спільну власність кредитора і позичальника.

Література: [2, с.87-103]; [9, с.91-125]; [10, с.77-98].

Тема 8. Кредитні системи

Мета вивчення теми: В ході вивчення теми необхідно засвоїти сутність, економічну основу функціонування кредитної системи, а також її складові елементи, визначити механізм функціонування сучасної кредитної системи України.

План практичного заняття

1. Суть, необхідність та економічна основа функціонування кредитної системи.
2. Складові елементи кредитної системи та їх загальна характеристика.
3. Поняття та необхідність фінансового посередництва.
4. Механізм функціонування сучасної кредитної системи України.
5. Походження, економічна суть банків, їх роль в економіці.

6. Поняття і структура банківської системи.
7. Суть, види і функції банків.
8. Основи організації центральних банків, їх функції та операції
9. Поняття, призначення, класифікація та основи організації діяльності комерційних банків.
10. Фінансові посередники.

Тестові завдання

1. Визначити ознаки, за якими юридична особа є банком:

- а) ведення касових операцій;
- б) рекламна діяльність;
- в) приймання депозитів;
- г) страхування кредитів;
- д) отримання прибутку;
- е) діяльність на комерційному розрахунку;
- ж) надання кредитів;
- з) отримання процентів за кредит;
- і) перерахування податків;
- к) ведення безготівкових розрахунків;
- л) факторинг;
- м) лізинг.

2. Визначте функції банків:

- а) кредитування;
- б) касова діяльність;
- в) трансформація ризиків за грошовими потоками;
- г) надання розрахункових послуг;
- д) трансформація строкових грошових потоків;
- е) трансформація обсягів грошових потоків;
- ж) просторова трансформація спрямування грошових потоків;
- з) створення додаткових платіжних засобів;
- і) акумуляція коштів клієнтів;
- к) ведення безготівкових розрахунків.

3. Банківська система — це:

- а) сукупність банків у економіці;
- б) законодавчо визначена сукупність установ, які ведуть банківську діяльність на постійній професійній основі і функціонують у державі як самостійна економічна структура;
- в) фінансові органи держави та кредитні установи.

4. У діяльності небанківських фінансово-кредитних установ спільним є:

- а) акумулювання посередництва в інвестиційному процесі;
- б) забезпечення посередництва в інвестиційному процесі;
- в) одержання прибутку;
- г) взаємне кредитування;
- д) страхування своїх клієнтів від непередбачуваних подій та втрат.

5. Інституцією, визначальною рисою якої є акумулювання і постачання довгострокових капіталів на фінансовому ринку, можна назвати:

- а) комерційні банки;
- б) пенсійні банки;

- в) емісійні банки;
- г) фінансові компанії;
- д) страхові компанії.

6. Інвестиційні фінансово-кредитні установи беруть участь в інвестиційному процесі через:

- а) вкладення коштів у акції, облігації підприємств;
- б) розміщення мобілізованих коштів у довгострокові банківські депозити;
- в) надання цільових довгострокових кредитів підприємствам;
- г) надання короткострокових кредитів підприємствам.

7. У створенні грошей беруть участь такі ланки кредитної системи:

- а) небанкіські кредитні установи;
- б) центральні банки;
- в) комерційні банки.

8. Право монопольної емісії банкнот належить:

- а) спеціалізованим банкам;
- б) комерційним банкам;
- в) страховим компаніям;
- г) центральним банкам;
- д) пенсійним фондам.

9. У чому полягає головне завдання діяльності центрального банку:

- а) забезпечення сталості національних грошей;
- б) обслуговування комерційних банків;
- в) обслуговування уряду;
- г) контроль та регулювання стану грошового ринку.

10. У процесі виконання функцій фінансового агента держави центральний банк:

- а) відповідає за зобов'язання держави по ОВДП;
- б) здійснює касове обслуговування бюджету;
- в) надає кредити банкам;
- г) обслуговує державний борг;
- д) здійснює емісію банкнот.

Література: [2, с.117-133]; [6, с.333-440]; [11, с.235-304].

Тема 9. Міжнародні валютно-кредитні відносини

Мета вивчення теми: В ході вивчення теми необхідно засвоїти цілі, основи організації та основні напрями діяльності міжнародних валютно-кредитних установ в Україні.

План практичного заняття

1. Міжнародний валютний фонд і його діяльність в Україні
2. Світовий банк
3. Регіональні міжнародні кредитно-фінансові інституції
4. Європейський банк реконструкції та розвитку
5. Банк міжнародних розрахунків

Тестові завдання

1. Що з нижче перерахованого відноситься до методів валютного регулювання:

- а) валютні обмеження;
- б) управління валютними резервами;

- в) валютні інтервенції;
- г) девальвація та ревальвація валют;
- д) валютна політика;
- е) котирування валют.

2. Крос-курс – це:

- а) співвідношення між двома валютами, яке визначено через їх курс до третьої валюти;
- б) різниця між курсами продавця і покупця;
- в) курс, згідно з яким банк продає валюту;
- г) курс, згідно з яким банк-резидент купує іноземну валюту за національну.

3. Валютні цінності – це:

- а) валюта України;
- б) цінні папери, виражені у валюті України;
- в) іноземна валюта;
- г) платіжні документи, виражені в монетарних металах;
- д) монетарні метали;
- е) цінні папери, виражені в іноземній валюті.

4. За режимом використання валюта поділяється на:

- а) іноземну;
- б) конвертовану;
- в) колективну;
- г) неконвертовану;
- д) національну.

5. Організаційно-правова форма реалізації валютних відносин у межах певного економічного простору – це:

- а) валютний ринок;
- б) валютна система;
- в) валютний курс;
- г) валютні операції;
- д) валютний паритет.

6. Закріплена міжнародними угодами форма організації валютних відносин – це:

- а) валютна система;
- б) національна валютна система;
- в) світова валютна система;
- г) світовий валютний ринок.

7. Валютні операції — це...

- а) операції між резидентами у валюті України;
- б) операції пересилання за кордон валютних цінностей;
- в) використання валютних цінностей як засобу міжнародного обігу;
- г) операції з переходом права власності на валютні цінності.

8. До операцій по залученню та розміщенню валютних коштів належать:

- а) операції з цінними паперами;
- б) кредитні операції;
- в) депозитні операції;
- д) неторгові операції;
- е) міжнародні розрахунки;

є) операції з монетарними металами.

9. Пряме котирування — це...

- а) вартість одиниці іноземної валюти, що виражається у національній валюті;
- б) вартість одиниці національної валюти, що виражається в певній кількості іноземної валюти;
- в) курс, згідно з яким банк продає валюту;
- г) дата укладання угоди.

10. Зворотне котирування — це...

- а) вартість одиниці національної валюти, що виражається в іноземній валюті;
- б) курс, згідно з яким банк-резидент купує іноземну валюту за національну;
- в) обмінний курс продажу чи купівлі, що використовується у валютних операцій;
- г) курс, згідно з яким банк продає валюту.

Література: [8, с.312-328]; [11, с.413-435].

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання.

Варіанти КПЗ з дисципліни:

ВАРІАНТ 1

1. Проаналізувати основні здобутки та недоліки номіналістичної теорії грошей.

2. Визначити елементи, які включає в себе агрегат M2, проаналізувати його динаміку за останні два роки

3. Визначити, що означає вартість десятигривневої банкноти, детально обґрунтувати відповідь.

4. Дати порівняльну характеристику банкноти та чека.

5. Проаналізувати динаміку банкотної емісії в Україні та вказати фактори, що впливають на зміну її обсягів.

6. Визначити кількість грошей, необхідних для безінфляційного обігу, за такими даними:

- сума цін реалізованих товарів, робіт, послуг (ВВП) - 890 млрд грн;
- сума цін товарів, робіт, послуг, що реалізовані з відстроченням платежу - 23% обсягу реалізації товарів, робіт та послуг;
- сума платежів за зобов'язаннями, термін оплати яких настав, - 134 млрд грн;

- сума платежів, що взаємно погашаються, - 19% загального обсягу реалізації товарів, робіт та послуг;

- середня кількість оборотів грошової маси (M2) за рік - 6.

Як саме зміниться обсяг грошової маси, якщо її оборотність зросте на 3 оберти?

Як саме зміниться обсяг грошової маси, якщо не буде проводитися взаємне за рахування боргів?

ВАРІАНТ 2

1. Дати оцінку ролі та значенню грошей у ринковій економіці.

2. Визначити теорію грошей, яка отримала розвиток в період первісного нагромадження капіталу і була спрямована на боротьбу проти псування монет, охарактеризувати її основні положення, переваги та недоліки

3. Визначити зв'язок між грошово-кредитним мультиплікатором і нормою обов'язкових резервів центрального банку.

4. Проаналізувати ступінь участі різних державних органів у розробці емісійного механізму в Україні.

5. Дослідити вплив опосередкованих інструментів – зміни рівня облікової ставки НБУ, обов'язкових резервів та обсягів операцій НБУ з цінними паперами, - на зміну обсягів кредитних вкладень в економіку України і пропозицію грошової маси.

6. Визначте, як зміниться номінальний ВВП, якщо швидкість обігу грошей становить 6 оборотів і залишається постійною, а грошова пропозиція зросте з 250 до 400 млрд дол. США.

ВАРІАНТ 3

1. Проаналізувати зміст мінової вартості неповноцінних грошей.

2. Дати оцінку внеску Д. Юма у дослідження грошей та грошового обігу.

3. Проаналізувати зміну рівноважної кількості грошей і рівноважної процентної ставки під впливом змін попиту та пропозиції грошей.

4. Дати оцінку грошової системи України, враховуючи різні критерії класифікації грошових систем.

5. Розглянути грошово-кредитну політику НБУ на сучасному етапі та зробити висновки про можливі її наслідки з точки зору інфляційних процесів та розширення виробництва національного продукту.

6. Визначте середньозважений рівень цін, якщо відомо, що необхідний обсяг грошової маси для обслуговування грошового обігу становить 350 млрд грн, швидкість обігу грошей - 5 оборотів, сума коштів, що перебувають на чекових рахунках, - 56 млрд грн, а швидкість обігу таких коштів удвічі вища. Товарна маса в країні становить 9,24 млрд грн.

ВАРІАНТ 4

1. Проаналізувати чинники, під впливом яких може змінюватись вартість сучасних грошей.

2. Визначити теорію грошей, яка розвинулася у першій третині ХХ століття і була покладена в основу принципів державного регулювання економіки, охарактеризувати її основні положення, переваги та недоліки.

3. Дати порівняльну характеристику "базових грошей" і грошового агрегату МЗ.

4. Визначити чинники, які впливають на попит на гроші. Обґрунтувати відповідь.

5. Проаналізувати умови, за яких купівельна спроможність гривні буде збільшуватися при вторинній емісії грошей.

6. Визначити, якою повинна бути відсоткова депозитна ставка, при якій можна отримати прибуток, якщо річні темпи інфляції складають 20%. Обґрунтувати відповідь.

ВАРІАНТ 5

1. Дати оцінку взаємозв'язку купівельної спроможності грошей та таких явищ, як інфляція та дефляція.

2. Проаналізувати роль та значення Кембріджської версії теорії грошей (варіант касових залишків) у розвитку світової економічної науки.

3. Визначити грошовий агрегат, який найкраще характеризує купівельну спроможність фізичних осіб. Обґрунтувати відповідь.

5. Визначити, яке співвідношення готівкових і безготівкових грошей вважається найоптимальнішим. Обґрунтувати відповідь.

6. Визначити, як змінилась пропозиція грошей, якщо відомо, що обсяг готівки, випущеної в обіг зріс із 31,312 млрд.грн. до 33, 845 млрд.грн., а залишки коштів на поточних банківських рахунках зросли із 18,214 млрд.грн. до 19, 549 млрд.грн.

ВАРІАНТ 6

1. Навести приклади виконання грошима їхніх функцій, обґрунтувати відповіді.

2. Проаналізувати роль та значення теорії грошей І. Фішера у розвитку

світової економічної науки.

3. Визначити грошовий агрегат, до складу якого входить готівка в обігу. Обґрунтувати відповідь.

4. Проаналізувати основні мотиви, під впливом яких формується попит на гроші.

5. Визначити напрям зміни норми обов'язкових резервів з метою збільшення грошової маси в країні. Обґрунтувати відповідь.

6. Визначити, як змінилась норма процента, якщо відомо, що річний дохід від наданих кредитів зріс із 312 тис.грн. до 386 тис. грн., сума позичкового капіталу зменшилась із 2135 тис.грн. до 1967 тис.грн.

ВАРІАНТ 7

1. Проаналізувати вартість, яка притаманна сучасним грошовим знакам, а також чинники, які на неї впливають.

2. Дати оцінку змінним величинам у рівнянні обміну І. Фішера, проаналізувати їх взаємозв'язок та взаємозалежність.

3. Визначити чинники, що призводять до збільшення чи зменшення грошової маси в країні.

4. Визначити, як зміниться пропозиція грошей при наданні банківських кредитів. Обґрунтувати відповідь.

5. Проаналізувати вплив механізму мультиплікації депозитів на зростання грошової маси в країні.

6. Знайдіть значення грошового мультиплікатора по агрегату М1, якщо обсяг готівки поза банками становить 132 млрд грн, розмір банківських резервів, що сформовані по короткострокових залученнях, - 98 млрд грн, а величина грошового агрегату М1 - 301 млрд грн.

ВАРІАНТ 8

1. Дати оцінку основним підходам щодо визначення сутності грошей, проаналізувати їхні переваги та недоліки.

2. Проаналізувати передумови виникнення та теоретичну базу монетаризму.

3. Визначити, як зміняться темпи зростання грошової маси при підвищенні центральним банком облікової ставки. Обґрунтувати відповідь.

4. Проаналізувати механізм дії та ефективність інструментів монетарної політики, що застосовуються в Україні.

5. Визначити, представники яких теорій найбільш лояльно відносяться до інфляційних процесів. Пояснити відповідь.

6. Визначити, якими будуть величина депозитного мультиплікатора та максимально можливий приріст грошової маси в обігу, якщо відомо, що:

а) норма обов'язкових резервів, встановлена для комерційних банків, становить 12%;

б) обсяг депозитів до запитання в національній та іноземній валюті становить 20,5 млрд.грн.;

в) обсяг строкових депозитів в національній валюті становить 25,8 млрд.грн.;

г) обсяг строкових депозитів в іноземній валюті становить 23,4 млрд.грн.

ВАРІАНТ 9

1. Обґрунтувати економічну природу кредитних грошей та навести їх приклади.
2. Проаналізувати основні здобутки та недоліки металістичної теорії грошей.
3. Визначити грошові агрегати, які включають в себе електронні гроші. Обґрунтувати відповідь.
4. Обґрунтувати специфіку грошового ринку у порівнянні з товарними ринками.
5. Проаналізувати взаємозв'язок цілей грошово-кредитної політики із цілями економічної політики держави.
6. Розрахуйте максимально можливий та реальний рівень грошово-кредитної мультиплікації за такими даними: норма обов'язкових резервів становить 19%, готівка поза банками - 202 млрд грн, банківські резерви - 134 млрд грн, загальна сума депозитів банківської системи - 578 млрд грн.

ВАРІАНТ 10

1. Дати оцінку сфери використання векселів, сформулювати переваги вексельної форми розрахунків.
2. Дати характеристику історичним умовам, в яких виникла класична кількісна теорія грошей. Проаналізувати її сильні та слабкі сторони.
3. Визначити напрям зміни загальної кількості грошей, витрачених за певний проміжок часу, якщо швидкість їх обігу збільшиться. Обґрунтувати відповідь.
4. Проаналізувати роль комерційних банків на грошовому ринку.
5. Латинський монетний союз: передумови виникнення та принципи функціонування.
6. У комерційному банку розміщено депозит на суму 27 000 грн. Як саме вплине збільшення норми обов'язкових резервів з 10 до 15% на розмір кредитних ресурсів для перших 8-ми комерційних банків, які використовують кошти цього депозиту, а також на розмір грошової маси в обороті.

ВАРІАНТ 11

1. Дати оцінку грошам, які перебувають в обігу в Україні, визначити їхню економічну сутність.
2. Сформулювати теоретичні положення, які притаманні вченню монетаристів, проаналізувати їх новизну у порівнянні з попередніми теоріями грошей.
3. Визначити специфіку ціни на грошовому ринку у порівнянні з цінами на товарних ринках.
4. Дати оцінку різновидів монометалізму. Пояснити чому золотий стандарт вважався найстабільнішою грошовою системою.
5. Грошово-кредитна політика промислово – розвинених країн у світлі монетаризму.
6. Визначити, чи вірне твердження: банк при нормі обов'язкових резервів 17%, маючи суму депозитів в 1000 грн., може створити нові гроші лише на 170

грн. Обґрунтувати відповідь.

ВАРІАНТ 12

1. Дати порівняльну характеристику раціоналістичної та еволюційної концепції походження грошей, оцінити сильні та слабкі сторони кожної з них.

2. Проаналізувати, у чому полягала новизна поглядів Дж.М. Кейнса у порівнянні із попередніми теоріями грошей.

3. Проаналізувати специфіку попиту на гроші у порівнянні з попитом на товари.

4. Обґрунтувати сутність механізму саморегуляції, який притаманний системі обігу повноцінних грошей.

5. Змодельовати ситуацію при якій є можливим повернення до золотого стандарту.

6. Якою буде величина грошового агрегату МЗ, якщо відомо, що:

а) обсяг готівкових грошей поза банківською системою становить 32,5 млрд.грн.;

б) кошти економічних суб'єктів на поточних рахунках – 18,2 млрд.грн.;

в) вкладення у державні цінні папери – 2,6 млрд.грн.;

г) цінні папери власного боргу банку – 0,8 млрд.грн.;

д) строкові гривневі вклади – 20,6 млрд.грн.;

е) страхові внески фізичних осіб – 5,3 млрд.грн.;

є) строкові валютні вклади – 15,5 млрд.грн.;

ж) обсяг наданих кредитів – 25,7 млрд.грн.

ВАРІАНТ 13

1. Проаналізувати переваги обміну, опосередкованого грошима над бартерним обміном.

2. Дати оцінку внеску М.І. Туган-Барановського у розвиток теорії грошей.

3. Дати порівняльну характеристику ринку грошей і ринку капіталів.

4. Дати оцінку суб'єктів грошово-кредитної політики України, визначити їх основні функції.

5. Дискусійні питання функцій грошей: порівняльний аналіз поглядів вітчизняних та російських вчених.

6. Якою буде величина грошового агрегату М1, якщо відомо, що:

а) обсяг готівкових грошей поза банківською системою становить 32,5 млрд.грн.;

б) кошти економічних суб'єктів на поточних рахунках – 18,2 млрд.грн.;

в) вкладення у державні цінні папери – 2,6 млрд.грн.;

г) цінні папери власного боргу банку – 0,8 млрд.грн.;

д) строкові гривневі вклади – 20,6 млрд.грн.;

е) страхові внески фізичних осіб – 5,3 млрд.грн.;

є) строкові валютні вклади – 15,5 млрд.грн.;

ж) обсяг наданих кредитів – 25,7 млрд.грн.

ВАРІАНТ 14

1. Обґрунтувати зв'язок електронних грошей з іншими різновидами кредитних грошей.

2. Проаналізувати, у чому полягали спільні та відмінні риси теорії грошей

I. Фішера та Кембриджської версії теорії грошей.

3. Проаналізувати взаємозв'язок попиту на гроші і швидкості обігу грошей.

4. Дати оцінку елементів грошової системи України.

5. Визначити, що відбувається з обсягом маси грошей в обігу при підвищенні норми обов'язкових резервів. Обґрунтувати відповідь.

6. Визначити швидкість обігу грошей, якщо відомо, що валовий внутрішній продукт становить 245,814 млрд.грн., а обсяг грошової маси – 91,524 млрд.грн. Пояснити відповідь.

ВАРІАНТ 15

1. Проаналізувати причини, що зумовили демонетизацію золота. Показати місце і роль золота в сучасній економіці.

2. Обґрунтувати теоретичну основу кількісної теорії грошей та її вплив на розвиток світової економічної думки.

3. Обґрунтувати сутність рівноваги на грошовому ринку. Фактори які на неї впливають.

4. Дати характеристику сучасної грошової одиниці України.

5. Закон Коперника-Грешема, особливості його реалізації в сучасних умовах

6. Банк А залучив:

а) поточних депозитів в національній валюті – 53 тис.грн.;

б) поточних депозитів в іноземній валюті – 25 тис.грн.;

в) строкових депозитів в національній валюті – 138 тис.грн.;

г) строкових депозитів в іноземній валюті – 112 тис.грн.

З них 22,96 тис.грн. банк зберігає на коррахунку у центральному банку згідно вимог обов'язкового резервування.

Визначити норму обов'язкових резервів, якщо відомо, що центральний банк не встановлює диференційованих ставок резервування для різних видів депозитів. Визначити величину депозитного мультиплікатора.

7. Тренінг з дисципліни

Порядок проведення тренінгу

- 1. Вступна частина** проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.
- 2. Організаційна частина** полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил проведення тренінгового заняття. Використання роздаткового матеріалу у вигляді таблиць, бланків документів.
- 3. Практична частина** реалізовується шляхом виконання завдань у групах студентів у кількості 3–5 осіб з певних проблемних питань теми тренінгового заняття.
- 4. Підведення підсумків.** Обговорюється результати виконаних завдань у групах. Обмін думками з питань, які виносились на тренінгові заняття.

8. Тематика самостійної роботи студентів

№	Тематика	д.ф.н/ з.ф.н
1.	Сутність і функції грошей <ul style="list-style-type: none">• Еволюція форм грошей на території сучасної України.• Гроші як економічна категорія та їх взаємозв'язок із вартістю.• Роль золота в сучасних умовах.• Особливості світових ринків золота.• Основні різновиди кредитних грошей в економіці України.• Виникнення та перспективи розвитку електронних грошей.• Основні теоретичні підходи до визначення сутності грошей.	6/12
2.	Основні теорії грошей <ul style="list-style-type: none">• Роль концепцій металістичної та номіналістичної теорій у дослідженні природи грошей.• Історичні передумови появи та значення класичної кількісної теорії грошей у розвитку економічної науки.• Внесок М.І. Туган-Барановського у розвиток кількісної теорії грошей.• Дж.М.Кейнс – один з найвидатніших економістів ХХ століття.• Сучасний монетаризм та його місце у державному регулюванні економіки України.• Монетаризм і економічна політика у промислово-розвинутих країнах	6/12
3.	Грошовий обіг і грошова маса <ul style="list-style-type: none">• Значення грошового обігу у процесі розширеного	6/12

	<p>відтворення.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Грошовий обіг у країнах з розвинутою ринковою економікою. • Монетизація економіки України за період незалежності. • Сучасний стан та особливості вітчизняного грошового обігу. • Механізм первинної та вторинної емісії в Україні. • Еволюція форм безготівкових розрахунків у промислово розвинених країнах. • Стан і вимірювання грошової маси у розвинутих країнах. 	
4.	<p>Грошовий ринок</p> <ul style="list-style-type: none"> • Особливості розвитку та сучасний стан грошового ринку України. • Комерційні банки як основні суб'єкти грошового ринку. • Місце та роль Національного банку України на вітчизняному грошовому ринку. • Регулювання пропозиції грошей в економіці, значення та основні принципи. • Кон'юнктура грошового ринку і стан економіки. • Особливості функціонування грошового та фінансового ринку, їх спільні та відмінні риси. 	6/12
5.	<p>Грошові системи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Особливості розвитку та сучасний стан грошової системи України. • Грошові системи в історичному аспекті. • Переваги та недоліки функціонування системи золотого монометалізму. • Необхідність боротьби з виготовленням та розповсюдженням фальшивих грошових знаків. • Порівняльна оцінка систем біметалізму та монометалізму. 	6/12
6.	<p>Інфляція і грошові реформи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Основні підходи до трактування інфляції як економічного явища. • Інфляція в Україні, особливості перебігу та соціально-економічні наслідки. • Роль та значення антиінфляційної політики держави у забезпеченні стабільності економіки. • Основні види та механізми проведення грошових реформ у розвинутих країнах. • Грошова реформа 1996 року в Україні, передумови проведення та історичне значення. 	6/12

7.	<p>Сутність і функції кредиту</p> <ul style="list-style-type: none"> • Роль кредиту у процесі розширеного відтворення. • Кредитні відносини у ринковій економіці. • Місце і роль комерційного кредиту в економіці України. • Споживчий кредит, його сутність та перспективи застосування в Україні. • Державне регулювання кредитних відносин у країнах з розвинутою ринковою економікою. • Дискусійні питання функцій кредиту. • Особливості формування лихварського і позичкового капіталу. 	6/12
8.	<p>Кредитні системи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Банківська система України: проблеми та перспективи розвитку. • Історичні аспекти походження і розвитку банків. • Спеціалізовані комерційні банки, їх різновиди та розвиток. • Місце і роль спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів у кредитній системі. • Процеси універсалізації та спеціалізації банківської діяльності у країнах з розвинутою ринковою економікою. • Еволюція функцій комерційних банків у процесі розвитку економіки. • Центральні банки розвинених країн світу: особливості організації та цілі діяльності. 	6/12
9.	<p>Міжнародні валютно-кредитні відносини</p> <ul style="list-style-type: none"> • Валютні відносини та зовнішньоекономічна діяльність в Україні. • Становлення та розвиток валютного ринку України. • Міжнародні валютні ринки у системі міжнародних економічних відносин. • Проблеми та перспективи розвитку взаємовідносин України з міжнародними валютно-кредитними організаціями. • Особливості та механізм формування валютних курсів в Україні. • Платіжний баланс України як індикатор стану економіки. • Становлення Європейської валютної системи. 	5/12

9. Методи навчання

У навчальному процесі застосовуються: лекції, практичні заняття, в тому числі у комп'ютерному класі; індивідуальні заняття; виконання розрахунково-графічних завдань.

10. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

В процесі вивчення дисципліни „Гроші та кредит” використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студента:

поточне тестування та опитування;

підсумкове тестування по кожному змістовому модулю.

11. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання усіх видів завдань студентами і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів проводиться в установленому порядку.

Політика щодо академічної доброчесності. Списування під час проведення контрольних заходів заборонені. Під час контрольного заходу студент може користуватися лише дозволеними допоміжними матеріалами або засобами, йому забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами, використовувати, розповсюджувати, збирати варіанти контрольних завдань.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов’язковим. За об’єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватися в дистанційній формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції інституту.

12. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Гроші та кредит» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4
20%	20%	20%	40%
Опитування під час заняття (теми 1–5) – 5 балів за тему – макс. 45 балів. Модульна робота – макс. 55 балів.	Опитування під час заняття (теми 6–9) – 5 балів за тему – макс. 35 балів. Модульна робота – макс. 65 балів.	Підготовка КПЗ – макс. 40 балів. Захист КПЗ – макс. 40 балів. Виконання завдань під час тренінгу – макс. 20 балів.	Тестові завдання (10 тестів по 2 бали за тест) – макс. 20 балів. Задачі (2 задачі) – по 30 балів, макс. 60 балів. Теоретичне питання – макс. 20 балів.

Шкала оцінювання:

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	Відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	Задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	Незадовільно	FX(незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор	1-9
2.	Проекційний екран	1-9
3	Комунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Google Chrome, Firefox)	1-9
4	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1-9
5	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1-9
6	Програмне забезпечення: ОС Windows	1-9
7	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. і.)	1-9

14. Рекомендована література

Основна література

1. Дзюблук О.В. Гроші та кредит : підручник. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 892 с.
2. Кречотень І. М. Гроші та кредит: навч. посіб. Полтава: ПолтНТУ, 2017. 113 с.
3. Сушко Н.М. Гроші та кредит: навч. посіб. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 384 с.

Додаткова література

1. Коваленко Д. І. Гроші та кредит: теорія і практика: навч. посіб. 3-те вид. допов. та перероб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 352 с.
2. Вовчак О.Д. Гроші та кредит: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 424 с.
3. Левченко, Л. В. Гроші та кредит: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2011. 224 с.
4. Реверчук С. К. Гроші та кредит: підруч. Київ: Знання, 2011. 382 с.
5. Савлук М. І. Гроші та кредит: підручник. 6-те вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2011. 589 с.

Інформаційні ресурси в інтернеті:

1. Сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
2. Сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>.
4. Сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://www.nfp.gov.ua/>
5. Сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/>